

EL POBLAT IBER DEL PUIG CASTELLAR, ENTORN DE LA TORRE DELS ENCANTATS

ARRELS CULTURA de Caldes d'Estrac
Associació Cultural i Mediambiental

1. INTRODUCCIÓ

El territori on està situat el poblat iber és conegut per la seva denominació popular: el turó de la Torre dels Encantats, terme municipal d'Arenys de Mar i propietat privada, de la família Ripoll. Malgrat l'afirmació i la realitat objectiva, visualment la torre de guaita està integrada en el paisatge caldenc i sembla formar part de Caldes d'Estrac; tota una rica tradició de contes, llegendes i històries fantàstiques, n'ha deixat testimoni.

Malgrat els danys irreparables que la urbanització ha causat en els espais naturals de la costa del Maresme tan propera a Barcelona, el turó ha arribat fins al segle XXI, havent mantingut quasi intacte el sector que conté i protegeix el poblat iber.

2. EL POBLAT IBER DEL PUIG CASTELLAR

El poblat iber està situat en la vessant arenyenca del turó, mentre que la vessant de Caldes constitueix un dels rars espais naturals de la costa del Maresme, en ple centre de la vila i tocant a mar, esdevingut propietat municipal que porta el nom de parc de Can Muntanyà.

De nou anys ençà, l'Associació Arrels Cultura ha desenvolupat una sèrie d'intervencions i d'accions amb un únic objectiu clarament definit: aconseguir que l'espai natural del turó, amb la torre dels Encantats i el seu subsòl que conté el jaciment iber –considerat com el més important després del de Burriac–, esdevinguin de titularitat pública, per tal de permetre'n l'excavació exhaustiva, l'estudi, el coneixement, la difusió i la gestió.

Les accions d'Arrels Cultura han anat sempre encaminades a la difusió de la descoberta d'aquest patrimoni relativament desconegut i a la sensibilització dels habitants dels dos municipis i dels respectius ajuntaments.

Naturalment, les accions s'han organitzat partint de les aportacions i les dades dels experts i dels coneixements vigents fins a la data actual. En aquest sentit, cal remarcar que Arrels Cultura va treballar amb el doctor José Luis Maya, arqueòleg i professor de la Universitat de Barcelona (malauradament mort el 2002) i amb alguns dels seus deixebles, entre els quals, el més compromès amb el projecte de la torre dels Encantats és en Joan Francès, especialista d'arqueologia iber. Els experts arqueòlegs, encapçalats pel doctor Maya, van presentar, conjuntament amb Arrels Cultura, un projecte de recuperació del poblat iber a l'Ajuntament d'Arenys de Mar i a l'Ajuntament de Caldes d'Estrac, la conclusió del qual era el desig que les administracions supralocals (Diputació de Barcelona i Generalitat de Catalunya) –i tal vegada també les europees– s'impliquessin en el projecte per garantir-ne l'execució amb els recursos necessaris. La proposta va generar bon nombre de reunions, intercanvis i negociacions entre els creadors del projecte i els responsables dels dos ajuntaments.

L'any 2003, un article aparegut en el diari *El Punt* (21 d'abril de 2003) portava el títol següent: «La torre dels Encantats d'Arenys de Mar serà municipal i hi haurà un centre de natura. L'Ajuntament arriba a un acord amb el consistori de Caldes per gestionar conjuntament l'equipament». L'article informava de l'anunci oficial fet el dia anterior per l'Ajuntament d'Arenys de Mar.

Després d'aquestes declaracions optimistes i potencialment plenes de perspectives positives, res no s'ha mogut i el projecte ha quedat immobilitzat. Només les Passejades anuals han seguit promocionant la descoberta d'aquest patrimoni, insistint i reivindicant l'objectiu inicial de fer públic l'espai circumdant i el subsòl de l'emblemàtica torre dels Encantats.

Per evocar les accions de l'associació Arrels Cultura al voltant de la torre, les presentarem en quatre apartats:

2.1. LA PASSEJADA A LA TORRE DELS ENCANTATS

És una passejada col·lectiva anual, amb l'acord i l'autorització dels propietaris, oberta a tothom, més concretament adreçada als veïns i veïnes de Caldes d'Estrac i d'Arenys de Mar, i més especialment encara als governs locals respectius, que en cada edició ha aplegat un promig de tres-centes persones. La Passejada proposa dues opcions o itineraris

intercanviables, que reuneixen grups de vint a vint-i-cinc persones, amb una durada d'aproximadament 45 minuts, de caràcter didàctic i de divulgació a l'abast del públic més divers. Cada visitant rep un díptic d'informació bàsica sobre el Parc i un distintiu d'identificació.

- Recorregut de coneixement mediambiental. Compta amb el suport i l'acompanyament de la biòloga Carme Buxalleu i dels biòlegs Pere Alsina i Enric Badosa, tots tres d'Arenys de Mar.

- Recorregut de coneixement arqueològic. El va iniciar el doctor José Luis Maya i, posteriorment, va prosseguir-lo en Joan Francès.

2.2. PLANTADA D'ARBRES

Encara dins la faceta mediambiental, Arrels Cultura també ha impulsat amb regularitat, cada primavera, la plantada d'espècies vegetals autòctones (aladerns, alzines...) realitzada pels escolars, alumnes de primària, de la vila amb la col·laboració de l'AMPA i de l'Escola, a la part superior del parc, prop de la bassa de rec. En aquest cas, l'objectiu és desvetllar l'interès de la gent petita i jove del municipi envers l'espai natural, i desenvolupar la consciència de patrimoni natural propi estretament relacionat amb el poblat ibèric del Puig Castellar.

2.3. TRÍPTIC DESPLEGABLE: *PARC DE CAN MUNTANYÀ: ITINERARI PER DESCOBRIR EL NOSTRE PATRIMONI NATURAL*

Primera fase del projecte de visites autoguiades pel Parc Municipal de Can Muntanyà, presentat públicament el passat març 2008. La dinamització del projecte, la van assumir les associacions Arrels Cultura (Caldes) i l'Òlbia (Arenys), amb el suport econòmic de l'Ajuntament de Caldes d'Estrac i de la Diputació de Barcelona. Aquesta fase va comportar la realització i col·locació dels quatre primers plafons explicatius dins del Parc.

2.4. EXPOSICIÓ: «EL POBLAT IBÈRIC DE LA TORRE DELS ENCANTATS»

Amb aquesta exposició entrem en les accions de caire històric i arqueològic. En diferents ocasions, Arrels Cultura havia intentat aconseguir que les peces procedents de les primeres excavacions, dels anys trenta i cinquanta –realitzades per iniciativa de Josep Maria Pons i Guri, advocat i estudiós arenyenc–, es poguessin mostrar a Caldes d'Estrac, tal com s'havia fet a Arenys de Mar. Per manca de recolzament institucional i per no reunir les condicions de seguretat exigides, això no

va ser possible en el passat. Ara, però, gràcies als bons oficis i al suport de l'Ajuntament de Caldes, la col·laboració de la Diputació de Barcelona, del Museu Marés d'Arenys de Mar, de la seva directora Neus Ribas i del comissari Ramon Bruguera, l'exposició es va inaugurar dins el marc de la sala d'exposicions temporals de la Fundació Palau, el passat 4 de setembre de 2008, com a preludi de la Festa Major.

Malgrat que l'exposició té un nombre reduït de peces originals del poblat de la Torre dels Encantats, que mostra un cert nombre de reproduccions i que moltes de les peces procedents de les excavacions practicades es troben disperses en diversos museus de Catalunya (Terrassa, Vic...), el conjunt és molt rellevant i indicatiu de les possibles noves troballes si el projecte d'excavació i estudi del jaciment es pogués dur a terme en el futur.

L'exposició es va poder visitar fins al 15 d'octubre de 2008.

2.5. TALLERS D'ARQUEOLOGIA PER A INFANTS

Com a complement didàctic, i dins la durada de l'exposició, a banda d'una visita guiada i comentada, a càrrec del comissari Ramon Bruguera el dia 11 de setembre de 2008, es van programar tres tallers destinats als infants en aquest inici de curs escolar, dos d'arqueologia i un de pintura rupestre.

3. CONCLUSIÓ

Malgrat el llarg període d'immobilitat del projecte pel que fa la resposta institucional, amb l'exposició «El poblat ibèric de la Torre dels Encantats» a Caldes d'Estrac, Arrels Cultura, en acord amb arqueòlegs i col·laboradors, desitja iniciar un nou procés de dinamització ja que l'objectiu principal segueix vigent i l'exposició representa la primera fita d'aquesta nova etapa.